בס"ד

דרכי חינוך

בונים את דור העתיד

העלון לאברכי כולל, בני הישיבות ולכל לומדי התורה

האיחוד בחידוד

המאחד בקרבו חידודים ותשובות בהלכה ובאגדה

לע"נ ר' שמעון יהודה בן הגה"צ ר' אברהם יעקב (זיידל) עפשטיין זצוקלה"ה

פרשת שמות - תשע"א

גליון ק"נ שנה חמישית

דבר תורה

"וַתִּקַּח צִפֹּרָה צֹר וַתִּכְרֹת אֶת עָרְלַת בְּנָהּ וַתַּגַּע לְרַגְלָיו וַתֹּאמֶר כִּי חֲתַן דָּמִים אַתָּה לִי. וַיֶּרֶף מִמֶּנּוּ אָז אָמְרָה חֲתַן דָּמִים לַמּוּלֹת". שמות ד' כ"ה - כ"ו.

כשלומדים את הפסוקים הללו, רואים שמוזכרים בהם שתי חתנים שונים, 'חתן דמים' ו'חתן דמים למולות', וצ"ב מהו ענין החתנים הללו. ועוד צ"ב, מדוע כתבה התורה את מעשה המילה של צפורה בלשון 'ותכרת', ולא בלשון 'ותמול', כלשון הפסוק 'חתן דמים למולת'.

בע"ז כ"ז א' נחלקו רב ורבי יוחנן בכשרות אשה במילה, לרב, אשה פסולה למול, שדורשים מהפסוק (בראשית י"ז ט'), "וְאַתָּה אֶת בְּרִיתִי תִּשְׁמֹר", שרק מי שבכלל הברית יכול למול, ואשה לאו בת מילה היא, ואילו לרבי יוחנן, אשה כשרה למול, שדורשים מהפסוק (שם י"ג), "הִמּוֹל יִמּוֹל", שרק מי שמהול יכול למול, ואשה נחשבת כמהולה, שהרי אין לה ערלה. מקשה הגמ' על שיטת רב, היאך יתכן לומר שאשה פסולה במילה, כאשר פסוק מפורש בתורה שצפורה מלה את בנה. מתרצת הגמ', שלעולם גם במעשה זה המילה לא היתה על ידי אשה, אלא שצפורה מינתה שליח למילה, ואת תיבת 'וַתִּקַּח' יש לקרוא 'וַתַּקַּח', ואת תיבת 'וַתִּכְרֹת' יש לקרוא 'וַתַּכְרֵת' [וידועה קושית החת"ס, מי היה אותו שליח שמל, הרי אף גוי פסול למול, ואולי היה זה אליהו הנביא, עיי"ש]. ואיבעית אימא, שאף אם נלמד כפשוטו של מקרא, שצפורה מלה את בנה, היא רק התחילה במילה, ומשה גמרה, ובכה"ג אף רב מודה שהמילה כשירה, דאזלינן בתר המסיים.

לתירוץ השני של הגמ' צ"ב, לשיטת רב שאשה פסולה למילה, מדוע יואיל שהיא תתחיל את המילה, ממנ"פ, אם תחילת המילה חשיב מילה, אשה פסולה, ואם לא חשיב מילה, נמצא שהיא לא עשתה דבר, ומדוע הרפה המלאך ממשה.

איתא בירושלמי שבת (פי"ט ה"ב, דף פ"ז ב'), "א"ר יודה בן פזי, אז אמרה חתן דמים למולות, מיכן לשני מילות, אחת למילה ואחת לפריעה, אחת למילה ואחת לציצים", ולדברי ר' יודה בן פזי, ניתן לבאר את התירוץ השני של הגמ', שצפורה רק מלה, עשתה את החיתוך, ואילו משה השלים ופרע, ושנינו (שבת קל"ז ב' במשנה), 'מל ולא פרע כאילו לא מל', לכך, לשיטת רב, אין חסרון במילתה של צפורה, שהרי אינה נחשבת למילה, אך מעשיה הועילו שהמלאך הרפה ממשה שיכל לפרוע, ובפריעתו זו קיים את המילה, ונמצא שהמילה נעשתה על ידי משה ולא על ידי צפורה.

ולפי ביאור זה מובן היטב מדוע כתבה התורה על המעשה של צפורה 'ותכרת' ולא 'ותמל', כי היא רק עשתה את מעשה החיתוך, וגם יתבארו דבריה של צפורה, באמרה, 'כי חתן דמים אתה', שהיא מתרצת עצמה מדוע היא כלל עשתה את החיתוך, כאשר לשיטת רב מילת נשים פסולה, זאת משום שמשה החתן שלה היה במצב של סכנת נפשות, ועל כן 'לי', נפל עליה לעשות את החיתוך. אך לאחר שהיא חתכה את הערלה, והמלאך עזב את משה, כעת אמרה, 'כי חתן דמים למולת', שמשה החתן שלה בעצמו יגמור את המילה, בפעולת הפריעה שיעשה שהיא זאת הנלמדת מתיבת 'למולת'.

איברא, שאכתי צ"ב, היאך יתכן לפרש בדעת רב שצפורה עשתה את המילה ומשה את הפריעה, כאשר רב עצמו סובר ביבמות ע"א ב', שבימי משה עדיין לא היה מצוות פריעה, והיא רק התחדשה בימי יהושע בן נון, בציווי מיוחד שה' ציווה, כדאיתא שם, ואם צפורה עשתה את החיתוך, נמצא שהיא עשתה את כל המצוה, שהיא פסולה בנשים.

אלא שצריך לפרש את דברי רב ע"פ הדרשה השניה של ר' יודה בן פזי בירושלמי, ששני מילות יש, אחת למילה ואחת לציצים, שצפורה כרתה את הערלה, והשאירה ציצין המעכבין, שבכה"ג לא חשיב מילה, אבל היה די בכך שהמלאך יעזבו, ומשה גמר את המילה בחיתוך הציצין, ושפיר נחשבת מילה זו לכשרה, כי מי שחתך את הציצין, הוא נחשב המוהל שמל.

אכן, לדברי רבי יוחנן שאשה כשרה למול, אפשר לפרש את דברי הפסוק, שלעולם אף רבי יוחנן סובר שמשה השלים את המילה, וזאת ע"פ מה דאיתא בקידושין כ"ט א', שחיוב מילת הבן מוטל על האב, ועל כן באה צפורה לתרץ עצמה מדוע היא מלה את בנם, ולא נתנה לבעלה לקיים את המצוה המוטלת עליו, זאת משום ש'חתן דמים אתה', שהיות ומשה היה בסכנה, היא היתה צריכה להזדרז ולמול, אבל בכל זאת, היא לא השלימה את המצוה, אלא השאירה למשה את סיום המילה, או בפריעה או בציצין, וזה שאמרה, 'חתן דמים למולת', שאת סיום המילה היא השאירה למשה בעלה, שהוא מצווה על המצוה.

© כל הזכויות שמורות לאיחוד בחידוד, מדפיס ומוציא לאור - ס.בנים הכתבים מגדלים ירושלים

כתב חידה

בזכות שהצלתי ניצלתי,
מלבד השתלשלות רפואתי.

מה שבלשוני יתרון,
אצל אבי כשלון.

גם אני לא טעמתי,
ולכך כמנין נמניתי.

מי אני?

רמז: דמות הקשורה לפרשה

תזכורת: הקשר בין הדמות לפרשה הוא בהזכרתה או ברמיזתה בפרשה או בפרש"י

מעשה רב

ראובן נדרש למלא טופס מסוים עבור הרשויות, כאשר במשבצת שהוצרך לכתוב את שם אביו, הוא כתב 'ר' יעקב'.

שמעון חברו, שהוצרך אף הוא למלאות את אותו הטופס, לא היה רגיל במלאכה, והסתייע בראובן, שהראה לו את דרך מילוי הטופס, בדוגמת הטופס אותו מילא. לפליאת שמעון מדוע ראובן כתב את שם אביו יחד עם התואר ר', השיבו ראובן, שהרי כאשר צריך להזכיר את שם האב, יש לעשות זאת בתוספת תואר, שכן הוא דרך כבוד, ועל כן כתבתי את שמו עם תואר ר' לכבדו.

שאלו שמעון, אולי כל הדין שיש להזכיר את שם אביו בתואר כבוד, הוא רק כשמזכירו בפיו, שבדיבור יש חסרון כבוד להזכירו בלא תואר, אבל בכתיבה, ובפרט שהוא במילוי טופס בלבד, אין בזה שום פחיתות כבוד.

אך ראובן טען, 'כתיבה כדיבור', ואם לגבי דיבור אתה מסכים שיש טעם לפגם להזכירו בסתם, כך יש לנהוג גם לגבי כתיבה.

השאלה היא, הצדק עם מי ?

לחכימא ברמיזא

בשבת (ל"ה ב') איתא, "ת"ר, שש תקיעות תוקעין ע"ש, ראשונה להבטיל את העם ממלאכה... ר"י הנשיא אומר, שלישית לחלוץ תפילין", ופרש"י, "והדלקת נר ברביעית".

לפי"ז יש צורך ליישב עובדא באדם גדול מסוים.

התדע מיהו ?

[ואם תדע מי הקפיד במלבושו בשבת על דבר שלא היה צריך, תגלה מיהו].

מבין חידות

היכן מצינו
שמוטל על אדם
להראות לחבירו
שאינו מקנא בו.

מענייא דסדרא

"דם נעכר ונעשה חלב" (נדה ט' א').

היכן מוכח בפרשתינו, שאין בחֶלֶב בהמה טהורה, איסור 'דם', ו'אבר מן החי'.

לע"נ מרת **מרים** (בבעט) **אלול** ע"ה, אשת יבדלחט"א, הר"ר יוסף שליט"א,
ובת יבדלחט"א, הגה"צ רבי אליהו שניאור שליט"א, ראש ישיבת 'אור יוסף' בצרפת.

משיב דבר

אין להכריע בשום פנים ואופן על פי הכתוב כאן הלכה למעשה

תשובות לשאלות שהתפרסמו בגליון זה בשבוע שעבר

תשובה ל"מעשה רב"

בתשובה לשאלה, האם מותר להשליך לאשפה חנוכיה של ילדי, לאחר שכבו הנרות, ונשברה, אם יש מקום לחשוש מטעם היותה תשמיש מצוה, והאם שונה הדין במידה וייעודה לשימוש חד פעמי.

יש לדון מהו איסור בזיון בתשמישי מצוה, וכמו"כ יש לדון אם חנוכיה היא תשמיש מצוה, או תשמיש דתשמיש, שאולי רק הכוסיות הם משמישי המצוה, לא גוף המנורה, וגם הכוסיות, לאחר שנעשה ההדלקה, שוב אין להם שימוש למצוה עכשיו, כמו"כ יש לדון אם דבר המיועד מעיקרו להיות מושלך בגמר השימוש, אם יש בו משום בזיון כשמשליכים אותו לאשפה.

א] בשבת כ"ב א' איתא "אר"י א"ר, אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה, כי אמריתה קמי דשמואל, אמר לי, וכי נר קדושה יש בה. מתקיף לה רב יוסף, וכי דם קדושה יש בו, דתניא ושפך וכסה, במה ששפך יכסה, שלא יכסנו ברגל, שלא יהו מצות בזויות עליו, ה"נ שלא יהיו מצות בזויות עליו", ובהמשך הסוגיא מייתי שם מנויי סוכה, ומסיים עלה, "אבוהון דכולהו דם", ופרש"י "כיסוי הדם, דנפק"ל מקרא ושפך וכסה, ומפרש בה טעמא שלא יהיו מצות בזויות עליו", וכתב הריטב"א "פירוש, בשעת מצותם... ולא משמע שיהא אסור לדרוך ברגלו לעולם על דם כיסוי, ולא נאמר אלא בשעת כיסוי הדם בלבד", מבואר דאין דין ביזוי מצוה בזריקת חפץ של מצוה, רק בזיון בעת קיום המצוה.

וע"ע במגילה כ"ו ב', "תשמישי מצוה [דברים ששימשו בהן מצוה - רש"י], נזקרין [רשות לזורקן לאחר שעברה מצותן - ר"ן]. תשמישי קדושה נגנזין [חובה לגונזן - ר"ן], ואלו הן תשמישי מצוה, סוכה, לולב, שופר, ציצית...".

ובשו"ע או"ח סי' כ"א ס"א, כתב, "חוטי ציצית שנפסקו יכול לזורקן לאשפה, מפני שהיא מצוה שאין בגופה קדושה", ובבאה"ג מציין, דהמקור הוא "מגילה כ"ז לפירוש השאלתות והרמב"ם והר"ן מהא דכסוי הדם חולין פ"ז, ונר חנוכה שבת כ"ב", וכוונתו דדוקא בשעת עשיית המצוה הו"ל בזיון, משא"כ לאחר שעבר המצוה, וכמ"ש בריטב"א הנ"ל.

ב] ויש לדקדק בלשון המחבר "חוטי ציצית *שנפסקו*", דמשמע, הא לאו הכי, אע"פ שקנה חדשים, ופסק להשתמש בציצית זו, אין לו לשליכה כל עוד ראויה למצוה. ויל"ע אם גם בתשמיש מצוה של מצות הבאות מזמן לזמן הדין כן, דציצית המנהג ללבוש גם בלילה, ויש לובשין אפי' בשינתן, ועכ"פ הם מצוה שבכל יום. וראיתי בביה"ל, שכתב דהוא מחלוקת הב"ח והמ"א, דלקמן בסי' תרכ"ח סק"ב כתב במ"א, לענין סוכה העומדת משנה לשנה, דבכל ימות השנה אין בה משום ביזוי מצוה, ודלא כהב"ח, וכ' הביה"ל, דאפשר דהמ"א סובר לחלק בין ציצית שבכל יום עומדת לקיים המצוה, ע"כ לא נתבטל שם מצוה מהבגד, משא"כ בסוכה ולולב וכיו"ב, דנתבטל מצותה עד שנה הבאה, ע"ש (ועי' בעטרת זקנים על השו"ע שם), ולפי"ז גם אם ניתן לחנוכיה דין חפצא של מצוה, להמ"א עכ"פ אפשר להקל ולזורקה.

ג] והרמ"א שם כתב לענין ציצית, "וי"א דאף לאחר שנפסקו אין לנהוג בהם מנהג בזיון לזורקן במקום מגונה, אלא שאינן צריכין גניזה, ויש מדקדקין לגונזן, והמחמיר ומדקדק במצות תבא עליו ברכה".

ועי' בהגהות מא"ז, הנדפס בראש"ש פ"ד דמגילה סי' ב', שכתב, "והושענא שבלולב כיוצא בה, אע"פ שנזרקת אין לפסוע עליה", נראה מלשון זה, דיותר בזיון לפסוע ע"ז מלהשליכה לאשפה[2]. וצ"ב.

ד] והמחבר בסי' תרס"ד ס"ח, כתב, "יש מי שאומר, שהושענא שבלולב אע"פ שנזרקת אין לפסוע עליה", ובשעה"צ שם אות כ', כתב, "ובח"א כתב, דלא יזרקנה על הקרקע, ולפלא הלא ק"ל דתשמישי מצוה נזרקין, ואולי כונתו דלאשפה אין נזרקין". מבואר דהגם שתשמישי מצוה נזרקין, מ"מ לא יזרקם לאשפה.

אמנם בחנוכיות של כוסיות יש לדון, אם אין החנוכיה אלא כתשמיש דתשמיש, כיון שאינה אלא משמשת כמעמד לכוסות, שבתוכם מדליקים את הנרות, ועי' בשו"ת אבנ"ז סי' ת"ק, שדן אי נימא דביטל המנורה להכוסות, יען אינם יכולים לעמוד בפני עצמם, ואחרי שנו"ב בזה, מצדד דהכלי אינו אלא תשמיש דתשמיש, ולכך גם בחנוכה מותר להשתמש בו.

אך כותב "וכל זה ניחא אם נאמר דאין מצות נ"ח דוקא בכלי, אך אם גם הכלי מן המצוה, ולאחר חנוכה פטיטא שמותר...". ושוב כותב שהדבר תלוי במחלוקת, דבחסד לאברהם משמע דהכלי מכלל הנר, ובדבר"ז בטעמי המצות מבואר דהכלי אינו מכלל המצוה. ע"ש מה שמאריך בזה [ועי' שבט הלוי ח"ח סי' קנ"ז].

ה] והנה המ"ב בסי' כ"א סק"ג, כתב, "וכן בסכך הסוכה ולולב ושופר לאחר שנתבטלו ממצותן אם לזורקן לאפשה, וכל כה"ג דבר שאינו כבוד למצוה שעברה, וכתב הפמ"ג *דנכון* שלא לעשות תשמיש מגונה, אפילו בדפנות הסוכה". והנה דפנות הסוכה דומה לתשמיש דתשמיש, ולכך כתב הפמ"ג רק בלשון 'נכון', ועכ"פ נוכל ללמוד דה"ה בנדו"ד, דנכון שלא לעשות תשמיש מגונה בהחנוכיה, ולכן טוב יהיה להכניס החנוכיה לתוך שקית, ובצורה כזו לשימה באשפה, דכיון שנשברה, אין זה בזיון לזורקה כלל, שאין לה עוד ענין למצוה כלל, ואדרבה, אם עושה כן, הוא באופן המכובד[3].

תשובה ל"לחכימא ברמיזא"

בתשובה לשאלה, מיהו האדם גדול שיש צורך ליישב עובדא דידיה עם מש"כ הרמב"ם בפ"ט מתפלה ה"ג "ומתפלל בקול רם מתחילת הברכות... והכל עומדין ושומעין", דמבואר שהציבור צריכין לעמוד בשעת 'חזרת הש"ץ'.

המדובר הוא ב'בר המדורי'[4], כדאיתא ביומא פ"ז ב', "דאמר בר המדורי, הוה קאימנא קמיה דשמואל, והוה יתיב, וכי מטא שליחא דציבורא, ואמר, אבל אנחנו חטאנו, קם מיקם...", ולעיל מיניה אמרינן, "והיכן אומרו [את הידוי] ש"ץ אומרו באמצעי".

והנה השו"ע אמנם לא העתיק דברי הרמב"ם, אבל הרמ"א בסי' קכ"ד ס"ד, כותב, "י"א שכל העם יעמדו כשחוזר הש"ץ התפלה". וברש"ש ביומא שם כתב על דברי בר המדורי, "והוה יתיב וכי מטא ש"ץ ואמר אבל כו' קם מיקם, משמע לכאו' דבכל התפלה היה יושב, ותיובתא להרמ"א באו"ח סי' קכ"ד ס"ד" [וקצ"ע למה לא העיר על הרמב"ם כבר], וכן הקשה באור גדול על המשניות, פ"ד דר"ה מ"ט.

ותירץ הרש"ש, "אבל י"ל דהכא קאמר, [והוה יתיב] בשאר נוסח הידוי אי פיוטים שאמר הש"ץ כמו שאנו נוהגים", כלומר, אבל בחלק של התפלה עצמה, ודאי היה עומד.

ובהגהות עבודת הגרשוני על ס' חסידים (מהרה"ג ר"ג הייזלבק זצ"ל, ה"ד), מציין להגהות הרד"ל לפרקי דר"א, פמ"ו אות נ"ו, שכתב, "הרא"ש והמרדכי והגהות מיימוני הביאו מכאן סמך למנהג העומדים ביוהכ"פ, ובעל המאמר היה אפ"ל שבביהמ"ק קאמר, שהיו ישראל [ביוהכ"פ] שם רוב היום, שהיה העבודה נמשך כמעט כל היום, וכיון דאין ישיבה בעזרה, ממילא היו עומדין כמעט כל היום.

ובסמ"ג עשין ט"ז, הקשה על המנהג, מההיא דשלהי יומא, דשמואל הוי יתיב, וכי מטא ש"ץ לאבל אנחנו חטאנו קם מיקם.

ולפמ"ש, שאף להנוהגין לעמוד, הוא דוקא בשעה שעוסקים בתפלות ותחנונים, או מכוונין לש"ץ, אבל בלא"ה כשעוסק בתורה וכה"ג א"י"צ לעמוד, א"כ יש לדחות הראיה, דבימיהם הבקיאין שהיו מתפללין בעצמן, לא היו צריכין לכוון לש"ץ, שהיה עולה להתיבה רק להוציא מי שאינו בקי, לכן שמואל[5] היה עוסק בתורה אז, ולא חש לעמוד רק בעת הידוי שצריך לאמרו עם ש"ץ ג"כ, כמ"ש הר"ן שם, הוא שעמד, אבל לדידן שכולנו בקיאים, ומ"מ תקנת עולה להתיבה קיימת (ומשום קדושה), ובע"כ כולנו צריכין לכוין לש"ץ, כמ"ש בתשו' הרא"ש, לכן כולן רואין לעמוד בעת חזרת הש"ץ ואמירתו פיוטים[6] וכיו"ב".

וקצת פלא, שלא זכרו הרד"ל והרש"ש, שכבר נתעורר בשו"ת הלק"ט ח"ב סי' פ' בזה [והבאה"ט בסי' קכ"ד סק"ט ציין ע"ד הרמ"א הנ"ל, "עיין הלק"ט..."], וכתב לתרץ, "ויש לדחות, דחולה או מצטער בתענית הוה[7], וראיתי בק"ק אשכנזים בוירונה יושבים, ובקה"ק של ספרדים, כולם מעומד בחזרה, והכי מסתברא".

והרמז: שאמר דבר מה למי שהיה לכהפ"ח ב' דורות אחריו, כדאי' בשבת ק"ז ב', קכ"ה א', "אמר רבא, בר המדורי אסברה לי", פרש"י "בר המדורי פירש לי טעמו של דבר", והנה רבא היה לכהפ"ח ב' דורות אחריו, שהרי היה תלמיד רבה תלמידו של רב יהודה (כמ"ש בסה"ד ערך רבה) תלמידו של שמואל, ובר המדורי היה לפני שמואל כמבואר בגמ' דיומא הנ"ל, ובסה"ד ערך בר המדורי, כבר הרגיש בזה וכתב, "וצ"ע אם הארך כ"כ ימים מזמן שמואל לרבא".

תשובה ל"מבין חידות"

בתשובה לשאלה, היכן מצינו שהצדיק מגין על גוים הדרים בסמוך לקברו.

בדעת זקנים מבעלי התוס' בראשית מ"ז כ"ט, במה שביקש יעקב מיוסף, "אל נא תקברנה במצרים", כתב, "ואומר ר"ת, שהיה [יעקב אבינו] יראה, שלא ינצלו מצרים מעשר מכות בעבורו, אם יקבר במצרים, שהרי נקרא ישראל שה פזורה, ומצרים נקראים חמורים, שנאמר אשר בשר חמורים בשרם, וכתוב פטר חמור תפדה בשה". וכיון שכל העכו"ם נקראים חמורים, וכלל ישראל משולים 'שה פזורה ישראל', א"כ כל צדיק הקבור ליד גוים מגין עליהם, ואפילו מעונש המגיע אליהם, והוא חידוש גדול.

ומצאתי במשנת ר' אליעזר פ"ט [מהדו' י-ם תשס"ג, עמ' ר"ס, ומהדו' 'משנה שלמה' עמ' שי"ט], דאיתא שם, "דבר אחר, נתירא [יעקב] כשיבאו המכות על המצרים, שמא יבואו ויסובבו את קברו להתחנן עליהם, אם נתפלל עליהם נמצא מציל את אויבי המקום, ואם לאו, נמצא השם מתחלל, ויאמרו אין ביעקב ממש", וכלשון זה ממש, כותב במדרש הגדול (עמ' תת"י), אלא שמוסיף שם, "ד"א, אמר, שלא אעשה פדיונם של מצרים שכן משולים בחמורים...", ולפי"ז הוו ב' ענינים נפרדים אבל שניהם קשורים לקבורתו שם[8].

תשובה ל"מענינא דסדרא"

בתשובה לשאלה, בהא דמשמע בכמה דוכתי, שיש קדושה לא"י גם קודם שנכבשה (עי' רש"י בראשית כ"ו ב', ל"ב ג', ועוד), היכן לכאורה מוכח בפרשתינו, שעדיין לא נתקדשה א"י קודם לכן.

הנה איתא בירושלמי כלאים (פ"ט ה"ג), "רבי בר קיריא ורבי לעזר הוון מטיילין באיסטרין, ראו ארונות שהיו באין מחוצה לארץ לארץ, אמר רבי בר קיריא לרבי לעזר מעד מה הועילו אילו, אני קורא עליהם (ירמיה ב' ז') ונחלתי שמתם לתועבה, בחייכם, ותבואו ותטמאו את ארצי, במיתתכם. אמר ליה, כיון שהן מגיעין לארץ ישראל, הן נוטלין גוש עפר ומניחין על ארונן דכתיב (דברים כ"ב מ"ג) וכפר אדמתו עמו".

מבואר בדברי הירושלמי, שלא ראוי להביא מתים שבחוצה לארץ, להיקבר בארץ ישראל, היות ויש בכך משום 'ותבאו ותטמאו את ארצי'. ולפי"ז יש להתבונן, היאך ציוה יעקב לבניו שיביאו מיטתו אחר פטירתו להיקבר בא"י כמבואר בפרשתינו (מ"ז ל'), ויוסף גם ציוה לבניו כן (נ' כ"ד), וכן כל השבטים הובאו אחר מיתתם ליקבר בא"י.

ואכן רבים מהמפרשים עמדו ליישב הלכה זו, אימתי מותר להעלות הנפטרים בחו"ל, ומה טעם נהגו בזה היתר האבות הקדושים, והיות שהמקום קצר, לא נביא כאן אלא הנוגע לענייננו, והוא ממה שתירצו 'חכמי אשכנז', וכפי שהביא מהרי"י אלגאזי זצ"ל (בעל 'ארעא דרבנן' ועוד, אבי המהרי"ט אלגאזי) בספרו 'שמע יעקב' בפרשתינו, "...והם (חכמי אשכנז) תירצו, דארץ ישראל אינה מחוזקת מאבותינו, ולא נתקדשה, ולא היתה מוחזקת כי אם עד בואם (אולי צ"ל 'בבואם של') ישראל לארץ, ולא נאמר ותטמאו את ארצי כי אם אחר שהחזיקן ונתקדשה, וכמו שכתבו התוס' בגיטין דף ח' (ע"א, ד"ה כיבוש), שע"י הכיבוש של ישראל נתקדשה"[9].

הרי שלפי דבריהם נמצא, שקודם שנכבשה א"י, לא היה בה קדושה, ורק אחר שנכבשה, אז נתקדשה בקדושת א"י, וזהו שמצינו בפרשתינו, שלא חששו יעקב ובניו לאיסור זה של 'ותבאו ותטמאו את ארצי', דמהא מוכח, שאיסור זה היה שייך רק לאחר כיבוש הארץ.

איברא, שכבר מצינו בזוהר בפרשתינו (דף רכ"ו א'), דאיתא להדיא קושיא זו, "אמר רבי יהודה, יעקב אמר ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם, תמן תנינן, מאן דנפק נשמתיה ברשותא אחרא, וגופא דיליה אתקבר בארעא קדישא, עליה כתיב ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה, ויעקב אמר וקברתני בקבורתם, ונשמתיה נפקא ברשותא אחרא".

ומתרץ שם בזוהר בענין אחר, "אמר ר' יהודה, שאני יעקב, דשכינתא הות אחידת ביה ואתדבקת ביה, הדא הוא דכתיב אנכי ארד עמך מצרימה, לדיירא עמך בגלותא, ואנכי אעלך גם עלה, לאזדווגא בי נשמתך ולאתקברא גופך בקברי אבהתך, מאי קא מיירי, אע"ג דקא נפקת נשמתיה ברשותא אחרא".

מבואר, שהיות ויעקב היה כולו דבוק בשכינה, וגם בירידתו למצרים הובטח לו מפי הגבורה שלא תעזבנו שכינתו ישתבח, ולא עוד אלא שתעלה עימו אחר גלות מצרים, מחמת כל זאת, זכה להקבר בקברי האבות, וכל מה שהוזקק להבטחה מיוחדת זו, משום שעתידה נשמתו לצאת ממנו בחוצה לארץ, שלכאורה יש בזה מניעה מלבוא להיקבר בא"י, וכמבואר בירושלמי הנ"ל, אעפ"כ הובטח לו לייקבר, שיזכה להיקבר בא"י, במקום הקדושה שהשכינה שורה שם, וכל זאת משום שבאמת אין צד טומאה שייכא ביה ביעקב, אחר שהשכינה היתה דבוקה בו בכל עת, גם בהיותו בחו"ל[10].

ועיי"ש בזוהר סו"פ ויחי (דף רנ"א א'), שכיו"ב צ"ל גם גבי יוסף, "ויישם בארון במצרים, הכי הוא ודאי (פי' דקשה, הא ודאי שהונח בארון במצרים, ומה בא למדינו, ומתרץ הזוהר), וקרא אוכח רזא אחרא (פי', שבא ללמדינו סוד אחר), דאף על גב דנפקת נשמתיה ברשו אחרא (היינו אע"פ שיצאה נשמתו בחו"ל, ויש מניעה מלהעלות עצמותיו לא"י וכנ"ל), אתקשר בשכינתא (היינו היות והיה קשור עם השכינה גם בהיותו בחו"ל, לכן אין מניעה מלהעלותו לא"י, כי אין בו צד טומאה בגופו גם אחר המיתה), הדא הוא דכתיב, ויישם בארון, לעילא ולתתא, בגין דהוה צדיק, דכל צדיק ירית ארעא קדישא עלאה, כמה דאת אמר, ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר"[11].

ונמצא, שלדברי הזוהר באמת אין ראיה מפרשתינו שלא היתה קדושה לא"י קודם הכיבוש, ואדרבה יש להוכיח להיפך, דממה שתירצו בזוהר בענין אחר, שהדבר תלוי מי הוא הבא להיקבר בארץ, משמע שיעצם האיסור היה שייך גם בזמן האבות, קודם הכיבוש, ומשום שגם אז היתה קדושה לא"י.

ונראה שגם לדברי 'חכמי אשכנז' הנ"ל שלא היתה קדושה לא"י קודם בשם הרגל ישרה, שזה דוחק לומר שהיה חולה, עיי"ש).

8. והעירוני למה יוסף הצדיק לא חשש מכל הנ"ל, וכן שאר השבטים, ולכאו' י"ל פשוט, דעיקר מה שהחזיקו מיעקב, משום שידעו שהרעב הפסיק בשבילו ובזכותו.

9. ולתירוץ זה יל"ע, דבשלמא גבי יעקב שקברוהו קודם הכיבוש ניחא, אבל גבי יוסף ושאר השבטים, הרי סתמא שרק אחר שבאו לארץ וכבשו, אז קברום, וא"כ היה אחר הכיבוש.

וצ"ל שבאמת קודם קברום, ותיכף אח"כ כבשו. א"נ שאפילו קברום אחר הכיבוש, אבל כיון שהביאום לארץ עוד קודם הכיבוש, א"כ שוב אין כאן איסור כלל במה שכבשו אח"כ, שהרי כאן נמצאו וכאן היו, שאין האיסור לקדש הארץ אף שיש בה מתים, אלא האיסור הוא להביא המת למקום הקדושה.

10. וכן אמר יעקב (בפרשתינו מ"ח ט"ו), "האלוקים הרעה אתי מעודי עד היום הזה".

ועי' עוד משכ"ת בזה לענין נבואה בחו"ל, בגליון ס"ב לפ' וירא תשס"ט, בתשובה למעייניא דסדרא לפ' לך לך, דלכאורה מוכח בפרשתינו ובכמה פרשיות, שנתנבאו האבות בחו"ל, דמזה היה מקום לדקדק, שלא נתקדשה א"י קודם הכיבוש, והוא ע"פ המבואר במכילתא בא (מסכתא דפסחא פרשה א'), "ועד שלא נבחרה ארץ ישראל היו כל הארצות כשרות לדברות, משנבחרה ארץ ישראל יצאו כל הארצות", א"כ משמע שקודם הכיבוש לא היה קדושה לא"י, ולכן היה שייך נבואה גם בחו"ל, אלא שיש לדחות, וכפי המבואר בגליון שם, ואכמ"ל.

11. ומשמע בדברי הזוהר, שכל צדיק וצדיק מותר להעלות עצמותיו מחו"ל לא"י מטעם זה, וזהו שמצינו בכל הדורות שהיו מעלים לפעמים עצמותיהם של איזה צדיקים לא"י אחר פטירתם. ועי' ברמב"ם (מלכים פ"ה הי"א), "אמרו חכמים, כל השונן בארץ ישראל עונותיו מחולין, ...וכן הקבור בה נתכפר לו, וכאילו המקום שהוא בו מזבח כפרה, שנאמר וכפר אדמתו עמו, ...ואינו דומה קולטות מחיים, לקולטתו אחר מותו, ואעפ"כ גדולי החכמים היו מוליכים מתיהם לשם, צא ולמד מיעקב אבינו ויוסף הצדיק".

ועוד יש שסמכו בזה להיתר, על פי משמעות הירושלמי הנ"ל, שיתכן וכל האיסור הוא רק למי שהיה יכול לדור בא"י בחייו, וזלזל בזה, ומקפיד הוא שרק לאחר מותו יקבר בא"י, שע"ז שייך ב' חלקי הפסוק הנ"ל, 'ונחלתי שמתם לתועבה', דהיינו 'בחייכם', 'ותבואו ותטמאו את ארצי', היינו 'במיתתכם', אבל מי שלא היה בידו לדור בא"י מאיזה הראויים, לא שייך לגבי האיסור לאחר מיתתו, וכן פירש בפני משה את דברי הירושלמי. וכמובן שישנם עוד צדדים רבים בהלכה זו, ואכ"מ.

12. ומלבד זה פשוט לכאורה, דגם אין דומה קדושת א"י אחר הכיבוש, כמו בזמן המקדש, דודאי איכא קדושה טפי מחמת המקדש, וא"כ נמצא שג' קדושות הם בקדושת הארץ, בזמן האבות (שלכאו' הוא כמו בזמן הגלות), בזמן הכיבוש, ובזמן בית המקדש.

ולכאורה היה אפשר, דגם 'חכמי אשכנז' מודו דשייך הענין ד'ותבאו ותטמאו את ארצי', גם כלפי אותה קדושה מועטת שקודם הכיבוש, אלא שקדושה זו היתה דוקא בזמן שהיו האבות בא"י, אבל מאחר שעדיין יעקב ובניו לגלות מצרים, פקעה גם אותה מעט קדושה שהיה בה, ולכן לא היה שייך שיר ענין ביאת טומאה מחו"ל לא"י עד אחר הכיבוש, ואז באמת חזרה אותה קדושה מועטת כמו שהיה בימי האבות הקדושים, עד בנין ביהמ"ק שאז נתקדשה יותר.

איברא, דבדברי 'חכמי אשכנז' משמע, דלא מבעיא אחר שירדו למצרים, אלא שאף בזמן האבות שהיו בא"י, כיון שלא הוחזקה הארץ אצלם, ממילא לא נתקדשה גם קודם ירידתן למצרים, ועי'.

13. והטעם מדוע התורה כותבת לנו את ברכתו של יעקב בכניסתו וביציאתו לפרעה, איתא בשכל טוב (מ"ז י'), "ומה שבירכו תחילה וסוף, לא נכתב אלא ללמדך דרך ארץ היאך יכנוס אדם לפני השלטון והיאך יפטר מלפניו".

14. **ולענין לכמה זמן השפיעה ברכתו של יעקב שלא יהיה רעב במצרים.**

לדעת רב יוסי, כל ימי חייו של יעקב, כדאיתא בתוספתא סוטה י' ג', "אמר רבי יוסי, כיון שמת יעקב אבינו, חזר הרעב לוישנו, שנאמר (נ' כ"א) וְעַתָּה אַל תִּירָאוּ אָנֹכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְּכֶם וגו' [ודברים אלו אמר יוסף לאחיו לאחר פטירת אביו]. נאמר כאן כלכול ונאמר להלן (מ"ה י"א) כלכול ['וְכִלְכַּלְתִּי אֹתְךָ שָׁם...". ודברים אלו שלח יוסף להגיד לעיקב עוד לפני שירד מצרימה]. מה כלכול האמור להלן רעב, אף כלכול האמור כאן רעב".

אך רשב"י חולק עליו, וטענתו, "אין זה קדוש השם, שדברי צדיקים קיימים בחייהם ובטלים לאחר מיתתם", כדאיתא בספרי (עקב ל"ח, ד"ה אתה אומר) והובא בילקוט עקב תתנ"ז.

אכן איתא שם, "א"ר אלעזר ברבי שמעון, רואה אני את דברי רבי יוסף מדברי (אבה) [אבא], שזהו קדוש השם, שכל זמן שהצדיקים בעולם, ברכה בעולם, נסתלקו צדיקים מן העולם, נסתלקה ברכה מן העולם.

וע"ע בב"ר פ"ט ט', שברכתו של יעקב שלא יהיה רעב במצרים האוילה לשנים רבות, קרוב לאלף שנה, עד תקופת חורבן בית ראשון, בימי יחזקאל בן בוזי הנביא, וזאת ע"פ מה שביארו, שכיון שנגזרה הגזירה

הכיבוש, אין כוונתם שלא היתה קדושה כלל, אלא באמת ב' מיני קדושות הם, שהרי מ"מ מצינו קדושה בא"י גם קודם כיבוש, וכ"ל במה שהביא רש"י בפ' תולדת (כ"ו ב'), "אל תרד מצרימה, שהיה דעתו (של יצחק) לרדת מצרימה כמו שירד מארץ אביו בימי הרעב, אמר לו, אל תרד מצרימה, שאתה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לך", ועי' גם ברש"י שלהי פ' וישלח (ל"ב ג'), הרי שהיתה קדושה לא"י גם בזמן האבות קודם שבאו כל ישראל לארץ, אלא ודאי צ"ל, שקדושת א"י שקודם הכיבוש אינה כקדושת א"י שאחר הכיבוש, אבל ודאי א"י יש בה קדושה כבר מזמן שהיו בה האבות הקדושים, שבזכותם ניתנה לנו הארץ עם קדושתה[13].

וגם לדברי הזוהר הנ"ל שתירצו בענין אחר, נראה ב"כ דס"ל שהם ב' דרגות בקדושת הארץ, אלא דס"ל שגם בקדושת א"י שקודם הכיבוש, אף שאינה קדושה כמו אחר הכיבוש, מ"מ גם כלפי קדושה זו שייך הענין ד'תובאו ותטמאו את ארצי'.

ומאיך נראה עוד, דגם 'חכמי אשכנז' מודו לדברי הזוהר, שאין שייך כל ענין זה כלפי האבות הקדושים, וכן כל הצדיקים בכל הדורות, אלא דס"ל שאין צריך לתרץ הקושיא על זמן האבות, כי בלא"ה מעיקרא ליתא, שהרי אפילו בפשוטו העם לא היה שייך איסור זה קודם כיבוש א"י.

ותשו"ח להר' ש. לוריא שליט"א שהעירנו לדברי הפרדס יוסף בשלהי פרשתינו, עה"פ (נ' כ"ד) "פקד יפקד אתכם", שהוכיח בטוט"ד כדברי חכמי אשכנז הנ"ל, שא"י לא הוחזקה מאבותינו, ולא נתקדשה קודם הכיבוש, עיי"ש בדבריו.

וכאמור ישנם עוד תרוצים רבים להנ"ל, אך אין כאן המקום לפורטם.

תשובה ל"כתב חידה"

מי אני: "פרעה [מלך מצרים - בזמן יוסף והשעבוד]".

דמות הקשורה: "וַיַּעֲבִרוּ יָמֵי בְכִיתוֹ וַיְדַבֵּר יוֹסֵף אֶל בֵּית פַּרְעֹה לֵאמֹר אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֵיכֶם דַּבְּרוּ נָא בְּאָזְנֵי **פַרְעֹה** לֵאמֹר". בראשית נ' ד' ועוד הרבה.

לאחר שנים שנתקללתי – שלאחר שנים בהם נתקלל פרעה על ידי המצריים, מפני שגנז את התבואה בימי הרעב, ולא מכר להם אלא בצמצום.

שפרעה נתקלל על ידי המצריים מפני שגנז את התבואה, שכאשר התחילו שנות הרעב, באו כל העם לפרעה וביקשו ממנו שיפרנסם. חשב פרעה שבדרך הטבע לא יספיק כל התבואה שאספו וצברו, אם ימכרו לכל הדורות, ובהכרח שצריך לגנוז התבואה ולמכור בצמצום גדול, ועל כן לא מכר כמעט בשני הרעב, אלא גנז את התבואה ושמרה, ומחמת זה קללוהו הבריות באותן השנים, כפי שדרשו חז"ל עליו את הפסוק (משלי י"א כ"ו), "מַנִּיעַ בָּר יְקֻבֻּהוּ לְאוֹם", "זה פרעה שגנז התבואה בשני רעבון והיו הבריות מקללין אותו", וכדאיתא בתנחומא מקץ ז' וב"ר צ"א ה', ע"פ ביאורו של המהרז"ו.

ואת חלקו השני של הפסוק, "וּבְרָכָה לְרֹאשׁ מַשְׁבִּיר", דרשו חז"ל שם על יוסף, שהיה יוסף "זן את העולם בשני רעבון כרועה הזה שמנהיג את צאנו", וזאת מחמת שיוסף ידע שכל זה היה דרך נס ופלא בברכה עליונה, וכדאיתא בב"ר צ' ה', "הדא אמרה שהברכה נתונה באוצרות", וע"ע בפרדר"א ל"ט, שאותם אוצרות תבואה שכנס יוסף, "...ולא שלטה בהם רמה, ולא חסרו עד יום מותו".

מה שצריך הבנה בדברי חז"ל הללו, מה שייך לומר שפרעה גנז ויוסף זן, וכי יוסף עשה היפך דעת פרעה ובניגוד למעשיו. במיוחד שכל מה שיוסף זן, היה זה בתורת משנה למלך, והיינו בשליחותו של פרעה וכידו ארוכה, ואם יוסף זן ופרנס, פעולתו זאת מתייחסת לפרעה המשלח ולא ליוסף שלוחו, *והיודע ביאור בזה, נודה לו אם יודיענו, להגדיל תורה ולהאדירה.*

המתנו"כ ביאר את דברי המדרש באופן אחר [ויתכן ושאלות אלו הכריחוהו לפרש כן], שהכוונה על פרעה שהיה בזמן אברהם ויצחק, שגם בימיו היה רעב, וגם אז במצרים היה שובע, ופרעה גנז את התבואה ולא הסכים למכור לשאר הארצות, אלא רק לתושבי מצרים, ועל כן אברהם היה צריך לרדת מצריימה, ולכך קללוהו האומות, ודרשו "יקבוהו לאום", מלשון מלכות וכדכתיב (כ"ה כ"ג) "ולאם מלאם יאמץ" [וכן פירש"י (על המדרש שם), שלאום נדרש על מלכות], שכל המלכויות קיללוהו. משא"כ יוסף, שפרנס את כל המדינות והארצות וכמפורש בקרא (בראשית מ"א נ"ז), "וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיְמָה לִשְׁבֹּר אֶל יוֹסֵף כִּי חָזַק הָרָעָב בְּכָל הָאָרֶץ, וכן (שם מ"ב ו'), "וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל הָאָרֶץ הוּא הַמַּשְׁבִּיר לְכָל עַם הָאָרֶץ...", שכל הארצות נתפרנסו וניזונו על ידי יוסף, לכך ביירכוהו כולם.

בברכה מיוחדת נתברכתי – שלאחר שנים בהם נתקלל פרעה על ידי המצריים וכדלעיל, הוא נתברך על ידי יעקב בברכה מיוחדת.

שפרעה נתברך בברכה מיוחדת על ידי יעקב, שכאשר יעקב ירד מצריימה, לפני שיצא מצרים ברכו, כמפורש בקרא (מ"ז י'), "וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת פַּרְעֹה וַיֵּצֵא[14] מִלִּפְנֵי פַרְעֹה".

ודעות רבות נאמרו בחז"ל בברכה מיוחדת זו, מה ברך יעקב את פרעה וכלהלן.

א. שיעקב ברך את פרעה ששנות הרעב יפסקו[15], וכדאיתא בספרי (עקב ל"ח, ד"ה אתה אומר), "שנמנעו ממנו שני רעב", הובא בילקוט עקב תתנ"ז ד"ה לא, וכעי"ז בבמד"ר ח' ד', "ויברך יעקב את פרעה. שברכו שיכלה הרעב", וכעי"ז בשכל טוב מ"א י"ח ומ"ז י', הובא בילקוט שמואל ב' קמ"ג ד"ה ברך.

ב. שיעקב ברך את פרעה שיתמלאו מי הנילוס ויסתלק הרעב מהעולם בימיו, "וּבֵרְךְ יַעֲקֹב יַת פַּרְעֹה, וַאֲמַר, יְהֵי רַעֲוָא, דִּיתְמְלוּן מוֹי דְנִילוּס, וְיַעְדֵּי כַּפְנָא מִן עָלְמָא בְּיוֹמָךְ".

ג. שיעקב ברך את פרעה שהנילוס יעלה לרגליו, וכדאיתא בבמד"ר י"ב ב', "ויברך יעקב את פרעה. מה בירכו, אמר לו, יעלה נילוס לרגלו...", וכעי"ז בתנחומא נשא כ"ו, וכפרש"י בראשית מ"ז י', בתוספת דברים, "ומה ברכה ברכו, שיעלה נילוס לרגליו, לפי שאין מצרים שותה מי גשמים, אלא נילוס עולה ומשקה. ומברכתו של יעקב ואילך, היה פרעה בא אל נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ", וכעי"ז בשכל טוב מ"א י"ח ומ"ז י', והובא בילקוט איוב תתצ"ז ד"ה הנה.

וע"ע במדרש אגדת בראשית (מ"ב א'), שמצרף את ב' הענינים יחדיו, "וכשהושיבו [את יעקב] בפלטרין שלו, בא שליח אל פרעה ואמר לו, עלה היום נילוס כך וכך, מיד נסתלק הרעב", וכעי"ז בשכל טוב (מ"א י"ח), "וכשברך יעקב את פרעה שיעלה נילוס, ביטל מן השבע [שני רעב] חמש, והעמיד על שנתיים שכבר עברו" וכן שם מ"ז י', "ויברך יעקב את פרעה. אמר, יהי רצון שיעלה נילוס לרגליך ויכלה הרעב מארצך בקרוב".

וע"ע ברמב"ן (מ"ז י"ח) שכתב היאך היתה הברכה, "ירד יעקב אבינו אל היאור לעיני פרעה ולעיני כל מצרים, וראו כל עמו שעלה נילוס לקראתו, וידעו כי ברכת ה' היא לרגלי הנביא".

ד. שיעקב ברך את פרעה שיתווספו משנות יעקב על שנותיו, כדאיתא בב"ר מהדורת אלבק (צ"ה, מ"ז ז' - ח'), "[ויברך יעקב את פרעה וגו'.] מה ברכה בירכו, אמר ר' יהושע בן קרחה, יתוספון משנותיי על שנותיך".

ודברי המדרש הללו טעונים ביאור, היאך יתכן ויעקב בירך את פרעה שיתווספו משנותיו, אותן הוא מנצל לעבודת השם בשלימות, לתתן לאותו גו[16]. *והיודע ביאור בזה, נודה לו אם יודיענו, להגדיל תורה ולהאדירה.*

מחמת שבועה שהשבעתי – שמחמת שבועה שפרעה השביע את יוסף, שלא יגלה מה שפרעה אינו יודע לשון הקודש, השתלשל כדלהלן.

שפרעה השביע את יוסף שלא יגלה שאינו יודע לשון הקודש, כדאיתא בסוטה ל"ו ב', "א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, בשעה שאמר לו פרעה ליוסף (בראשית מ"א מ"ד), **וּבִלְעָדֶיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְגוּ'**, אמרו איצטגניני פרעה, עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילהו עלינו. אמר להן, גנוני מלכות אני רואה בו. אמרו לו, א"כ יהא יודע בשבעים לשון. בא גבריאל ולימדו שבעים לשון[17], לא הוה קגמר, הוסיף לו אות אחת משמו של הקב"ה ולמד, שנאמר (תהלים פ"א ו'), עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ בְּצֵאתוֹ עַל אֶרֶץ מִצְרָיִם (שָׁפָת לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע). ולמחר, כל לישנא דאישתעי פרעה בהדיה, אהדר ליה. אישתעי איהו בלשון הקדש, לא הוה קא ידע מאי הוה אמר. א"ל [פרעה]. אגמרי. אגמריה ולא גמר, אמר ליה, אישתבע לי דלא מגלית[18]. אישתבע לי". וכעי"ז בשכל טוב נ' ה' וכפרש"י בראשית נ' ו', והובא בילקוט מקץ קמ"ח.

ובמדרש אגדה (נ' ה') איתא, "כך פירשו חכמונו ז"ל, שהמצרים לא היו ממליכים עליהם מלך, אלא כם כן היה יודע בשבעים לשונות, ופרעה היה יודע בהם חסר אחת, והוא לשון עברי. ושבעים מעלות היה לו לעלות[19] עד שמגיעים לעלות לכסאו של פרעה, ועל כל לשון ולשון שהיה יודע, היה עולה מעלה אחת. וכשהמליכו את יוסף, העלוהו על כל מעלה ומעלה והיה מדבר בלשון אחד, כי על כל מעלה היו לשם אנשים יודעים בלשון, וכיון שבא למעלה העליונה, אמר לו יוסף בלשון עברי, כיון ששמע פרעה, אמר לו יוסף אני פרעה [יתכן וצריך לפסק כך: "אמר לו, יוסף, אני פרעה" או שצ"ל "אמר לו **ליוסף**, אני פרעה"]. וכי עדיין לא היה יוסף יודע שהוא פרעה עד שאמר אני פרעה, אלא מלמד שאמר פרעה ליוסף אני הוא הסיבה שהוגעתיך עד הלום, א"כ אינו ראוי לך שתעבירני מן המלוכה בסבת שאתה יודע לשון אחד יותר ממני. אמר לו יוסף, חס וחלילה שאעשה זה. אמר לו פרעה, אם כן, השבועה לי, ומיד נשבע לו... ומי לימדו ליוסף שבעים לשונות, גבריאל, שבא באותו לילה שרצה לעמוד לפני פרעה ולימדו שבעים לשונות...".

לבטל דעתי הוכרחתי – שמחמת השבועה שפרעה השביע את יוסף וכדלעיל, הוא הוכרח לבטל את דעתו, ולהרשות ליוסף לעלות לקבור את יעקב בארץ ישראל.

שפרעה הוכרח לבטל את דעתו שלא להרשות ליוסף לעלות לקבור את יעקב בארץ ישראל, מחמת השבועה שהוא השביע את יוסף, כפי שדרשו בסוטה ל"ו ב' מ'הפסוק, שכאשר יעקב נפטר, ויוסף דיבר עם אנשי פרעה שיבקשו מפרעה שיתן לו רשות לעלות לקבור את אביו בארץ כנען, אמר יוסף (נ' ה'), "אֲבִי הִשְׁבִּיעֵנִי לֵאמֹר הִנֵּה אָנֹכִי מֵת בְּקִבְרִי אֲשֶׁר כָּרִיתִי לִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן שָׁמָּה תִּקְבְּרֵנִי וְעַתָּה אֶעֱלֶה נָּא וְאֶקְבְּרָה אֶת אָבִי וְאָשּׁוּבָה", ועל כך השיבו פרעה, "וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה עֲלֵה וּקְבֹר אֶת אָבִיךָ כַּאֲשֶׁר הִשְׁבִּיעֶךָ", וצריך ביאור מדוע פרעה אמר לו 'כאשר השביעך', שמשמע מדבריו שבלא השבועה הוא לא היה נותן לו לעלות, ודרשו חז"ל, שכאשר יוסף ביקש ממנו לעלות לקבור את אביו ע"פ מה שאביו השביעו, אמר לו פרעה, שהוא ישאל על שבועתו שנשבעתי לאביו. השיב לו יוסף, א"כ אני אישאל אף על השבועה שנשבעתי לך[19] שאינך יודע לשונה"ק, ומחמת כך הוכרח פרעה לבטל את דעתו, ואמר לו ליוסף, שיעלה לקבור את אביו כאשר השביעו, שרק מחמת שהשביעו הוא הסכים.

של שנות הרעב [ולשיטתם שם, שנות הרעב היו צריכים להיות רבות, לרבי יהודה, ארבע עשרה שנות רעב, שהרי פרעה חלם גם על שבע פרות וגם על שבע שבלים, לרבי נחמיה, עשרים ושמונה, ש"ל על מה שראה רי"ד על מה שאמר, שאמירת הדבר משפיעה לרעה, וכדברי המפרשים שם, ולרבנן, ארבעים ושנים שנה, כדעת ר"ג, שמחשב את החלום ואת אמירתו ע"י פרעה, בתוספת מה שיוסף חזר על הדברים, הרי מ"ב], ולמעשה רק שנתים שנמות הרעב עברו, לכך [לדעת רבנן שהיה צריך להיות מ"ב שני רעב], ארבעים שנות הרעב הנותרות, חזרו בימי יחזקאל, וכדכתיב (יחזקאל כ"ט י"ב), "וְנָתַתִּי אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁמָמָה בְּתוֹךְ אֲרָצוֹת נְשֹׁמּוֹת וְעָרֶיהָ בְּתוֹךְ עָרִים מֻחֳרָבוֹת תִּהְיֶין שְׁמָמָה אַרְבָּעִים שָׁנָה וַהֲפִצֹתִי אֶת מִצְרַיִם בַּגּוֹיִם וְזֵרִיתִים בָּאֲרָצוֹת", וכעי"ז איתא בשכל טוב מ"א י"א.

15. וזכורני שראיתי בספר אחד, מעשה בגוי שהציל יהודיה בשנות הזעם והאימה, וכעת אותו הגוי נסתכן והיה זקוק להשתלת כליה, וחשבה אותה יהודיה לתרום לו את כליתה לאות הכרת הטוב, ושאלו לאחד מגדולי הפוסקים שליט"א, שהשיב נחרצות, שאסור לה לתרום לו כליה, ואם היא מרגישה צורך לסייע בעדו בשביל החסד שגמל עמה, היא יכולה לסייע בעדו בממון, אבל בשום פנים לא בתרומת כליה, וכ"ש שלא בכל דבר אחר שיש בו סכנת נפשות אפילו מועטת.

16. ויעויין באוצה"מ עמ' תקפ"ד ד"ה תניא, ש'ברכת חונן הדעת', שהיא ברכה מיוחדת על הדעת, נתקנה על שם דעה נפלאה זו שניתנה ליוסף, שבזמן קצר ביותר למד שבעים לשון, שכאשר היה מעשה זה, "מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו ברוך אתה ה' חונן הדעת".

17. משמעות הגמ' בסוטה ל"ו ב' ושאר מדרשים שהובאו למעלה (מלבד ספר הישר), שפרעה לא ידע כלל לשון הקודש, ובמצרים אף לא ידעו שקיימת שפה נוספת זו, ולכך פרעה השביע את יוסף שלא יגלה דבר זה, שיש שפה נוספת בעולם, שפת לשון הקודש, שפרעה איננה מכירה.

והנה כאשר האחים באו לפני יוסף, יוסף לא דיבר עמם בלשונם, דא"כ מיד היו חושדים בו שהוא יוסף, אלא כמפורש בקרא (בראשית מ"ב כ"ג), "...הַמֵּלִיץ בֵּינֹתָם", שהוא תרגם לפני יוסף את דברי האחים מלשה"ק למצרית. ודרשו בב"ר ד"א ח' וכפרש"י מ"ב כ"ג, שהמחליץ היה מנשה [ובמהרז"ו שם כתב מקור דברי המדרש, שהרי המצריים לא ידעו כלל לשוה"ק, ובני ישמעאל וקטורה שידעו לשון זו, לא ידעוה אלו בורייה בכדי שיוכלו לשמש כמתורגמנים, ובע"כ שהיה זה מבני יוסף. ואם מבני יוסף, ודאי שהיה זה מנשה, שהרי הוא היה האיש שעל ביתו, שישב לפני שר"ת הפרשה וכדאיתא בב"ר צ"א ו' ובעוד מקומות].

וראיתי בשו"ת דברי יציב (חו"מ נ' ד"ה ולהנ"ל), שכתב להוכיח מקור דברי המדרש כנ"ל, שמנשה היה המליץ, שהרי יוסף היה היחידי שידע שקיימת לשון זו, ולכך השביעו פרעה שלא יגלה דבר זה, והנה אם אכן המליץ היה אחד מהמצריים, שידע אף לשונה"ק, אזי אותו המליץ יוכל לגלות לכל שפרעה אינו בקי בלשון זו, ומה יועילו לפרעה כל שבועותיו שהשביע את יוסף, אלא בע"כ צריך לומר, שלא היה אחד מאנשי מצרים שידע לשון זו, ואם היה מליץ, מוכרח שהיה זה מבני יוסף.

אכן הרמב"ן בכמה מקומות כתב, שדבר פשוט הוא *שפרעה ידע* מקיום לשון זו, ואף ידע לדבר בה, ובני מצרים הכירוה, רק פרעה לא היה בקי בה כ"כ כשאר שבעים לשונות, וכגון (מ"א מ"ח), שמפרש מה שפרעה קרא ליוסף צפנת פענח, "ועל דעת הראשונים שאומרים המפענח נעלמים, יתכן שקרא לו שם נכבד כלשון ארצו, כי שאלו לו. או שהיה המלך יודע שפת ארץ כנען הקרובה אליו וענינו, צפונה מגלה. וכן בתו קראה שם משה רבינו כלשון עמו מן המים משיתיהו". וכן (מ"ה ב"ב) בביאור דברי יוסף לאחיו, "כי פי המדבר אליכם. בלשה"ק. ויתכן שאמר להם כך לאמתלא ולפיוס, כי איננה ראיה שידבר אדם אחד במצרים בלשה"ק, כי על דעתי הוא שפת כנען, כי אברהם לא הביאו מאור כשדים ומחרן, כי ארמית היא, והגל הזה עד, וא"ינו לשון לאיש אחד בלבד, אבל הוא לשון כנען. *ודבים במצרים ידעים אותו*, כי קרוב הוא, ואף כי המושל, שדרך המלכים והמושלים לדעת הלשונות... ועוד כי כאשר בא יוסף משם [מכנען] למצרים, יבאו רבים...".

18. בענין שבעים המדריגות שהיו לפני פרעה, פשטות המדרשים והראשונים, שזה הלא מנהגו מצרים מאז ומקדם. אך ב'הדר זקנים מבעלי התוספות' כתבו, שכל ענין שבעים המדריגות הללו, נעשו במיוחד עבור יוסף, בכדי להכשילו, "מה עשה פרעה הרשע, כשראה חכמתו התחיל לנסותו, *תקן סולם של שבעים מעלות*, וכל מעלה ומעלה היה יוסף משנה לשונות, שכהגיע מעלה העליונה התחיל לספר לשון הקודש".

19. ויעויין שם בתוד"ה איתשיל, שהקשו, היאך יוסף יכל לומר לפרעה שהוא יְשַׁאֵל אף על השבועה שנשבע לו, הרי אי אפשר להישאל אלא מדעתו, ופרעה הרי לא יסכים שישאל. ולכך כתבו התוס', שאין כוי נמי שיוסף לא יכל להישאל על שבועתו אילולי הסכמתו של פרעה, רק אמר כן לפרעה דרך גיזום בעלמא.

ובעיקר קושית התוס' היאך יכל יוסף להישאל בלא הסכמת פרעה, היעב"ץ ור' אליעזר משה הלוי הרוביץ (בהגהותיהם על הש"ס) כתבו לישב, שיוסף ענה לפרעה לשיטתו, שפרעה כאשר אמר ליוסף להישאל על שבועתו שנשבע ליעקב, וזאת למרות שאינו יכול להישאל בפניו, ובע"כ שפרעה סבר שאפשר להישאל אף שלא בפני מי שנשבע לו, א"כ אומר יוסף, אף על שבועתי שנשבעתי לך, אוכל להישאל בפניך. עוד הקשו רבותינו הראשונים, מה בכלל שאמר יוסף לפרעה שאם יעבור על שבועה אחת יעבור אף על חברתה, וכי 'מי שאכל שום יחזור ויאכל שום', הרי כך הוא יכשל בפעמיים לעבור על שבועה.

במושב קצנו מבעלי התוס' תירצו, שיוסף הרי נשבע ב' שבועות, אחת לאביו ואחת לפרעה. וההבדל בין השבועות והחיוב לשומרם הוא גדול, שהשבועה שנשבע לאביו, יש עליו חיוב גדול מאוד לקיימו, ובמיוחד ביחס לשבועה לנשבע לפרעה, שהוא ערל ואינו ממשפחתו. וביותר שאת השבועה שנשבע לפרעה, חפצו ורצונו הוא לגלותה, רק השבועה היא שמונעת אותו מלגלות, משא"כ השבועה שנשבע לאביו, חפצו ורצונו הוא לקיימה.

ולפי"ז יתבארו הדברים היטב, יוסף אומר לפרעה, אם אתה מכריח אותי לעבור על שבועה, במקום לעבור על השבועה שנשבעתי לאבי, שאותה אני חפץ לקיים, עדיף לי לעבור על השבועה שנשבעתי לך, וכאשר אעבור על שבועתי זו ואגלה שאינך יודע לשון הקודש, מיד יעבירוך מלהיות מלך, שהרי בנימוסי מצרים כתוב ששום אדם לא ימלוך אם לא ידע שבעים לשון, ואם יעבירוך, בהכרח שימנו אותי למלך, שאני היחיד היודע שבעים לשון, וכשימנו אותי למלך, בידי יהיה לקיים את השבועה שנשבעתי לאבי, שזה חפצי ורצוני. וע"ע ברא"ש בפירושו עה"ת, שכתב כדברים הללו ממש.

אכן בברכת פרץ הקשה, היאך דיבר יוסף כך לפרעה (שאם יחייבו לעבור על שבועתו, יעבור הוא אף על השבועה שנשבע לו), הרי דבריו הם חוצפה ומרידה במלכות. ותירץ, שיוסף לא התכוין לומר שימרוד ויעבור על השבועה שנשבע לו, אלא טען בפניו, שכל הכח של שבועה, היא מחמת החומרא הגדולה שהיא בעיני הנשבע. וכל חומרא זו שייכת רק אצל האדם שאינו עובר על שבועתו, אך אם תכריח אותי לעבור על השבועה שנשבעתי לאבי, השבועה תהיה פחות חמורה בעיני, ויש יותר חשש שבטעות אכשל אף בשבועה שנשבעתי לך, מבחינת 'כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשת בה כהיתר', א"כ כדאי לך שלא אעבור על שבועתי לאבי, בכדי שהשבועה שנשבעתי לך, תשאר בחומרתה ולא אכשל בה.

סיפור ושאלה בצידו

לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פרש"י.

דורות קראו לה 'גול', כינו את שמה 'ארץ התימון' על שם צורתה כ'מתומן', ולאחר מהפכות רבות נקבע שמה ל'פַּרְנָס', אך בנפש תושביה היא עדין נקראת 'ארץ המהפכות', על מהפכותיה הרבים שעברה, שהזכורים שבהם לכל נער צרפתי הם, 'המהפכה הצרפתית' לפני קרוב לשלוש מאות שנה, ופחות ממאה שנים לאחר מכן, בכיבושו של נפוליאון בונפרטה, והחזרת שלטון הקיסרות, ושוב במהפכה שביטלה את הקיסרות, ודרך 'מרד הסטודנטים הגדול' לפני מעט יותר משלושים שנה.

בכל מצב ותקופה סבלו היהודים, ובמיוחד בזמני מהפכות, שדמם הופקר כמים, אך ביותר לשמצה לשמצה ליהודים מהפכתו של נפוליאון, למרות שנפוליאון דגל ב'שוויון זכויות' לכל היהודים, והפסקת הפגיעה בהם באופן רשמי, בכל זאת פגעה בהם המהפכה ביותר, האומה שעמדה כחומה בצורה בן בדרידפות ובשחיטות, בגירושים ובעיניים, שכמעט ולא נשמע בהיסטוריה הקשה של עם ישראל על 'מומרים' ו'מחללי שבתות', נפלה כמעט שדודה למרגלות המהפכה, שבשיוון הזכויות גזלו את נפשות הצאן, ניתקו אותם מורשת 'שאל אביך ויגדך, זקניך ויאמרו לך', ממקור מים חיים, עד שלדאבוננו הרב אבדו מאתנו רבבות עמך בית ישראל, ויותר מאשר הרעו לנו רודפי היהדות בכל שנות דור, הרע לנו שלטונו של נפוליאון עם 'זכויות היתר' שהעניק ליהודים.

אחת המהפכות שפגעו ביהודי צרפת באופן הקשה ביותר, לא מוזכרת ב'דברי הימים', כמעט שלא הבחינו בה 'כותבי העתים', אך תוצאותיה ניכרים עד היום, בכל אותם מתבוללים 'אינטלקטואלים' המרובים במדינה זו, בשכבת הפרופסורה הנגועה בחוליינים מטורפת בשנאה עצמית ושנאת ישראל, המשמיצים בכל הזדמנות את העם היושב בציון, ומצדדים באופן חד צדדי לטובת אותם רוצחים שפלים השולחים אש וגפרית על רבבות יושבי ארץ הקודש.

מהפכת 'כלי הנגינה' שהחלה וקמה תוך תקופה קצרה, היא זאת שגרמה לנתק המוחלט בין רבבות שומרי תורה ומצוות לאביהם שבשמים, בהפסקת קיום המצוות והמשכיותן של בני אברהם יצחק ויעקב כאומה היהודית.

היה זה קצת לאחר עלילות 'משפט דרייפוס', שהעלילו על יהודי מתבולל, רח"ל, שהיה קצין בכיר בצבא הצרפתי, שהעביר מידע לארץ האויבים, גלרמניה. באותו העת שטף גל גדול של אנטישמיות את כל המדינה, יהודים הוכו בכל מקום, ובמיוחד בעת סיומו של משפטו, בו הוכרז כבוגד, קרעו את דגרותיו הצבאיים ושברו את חרבו, והגלוהו לאי בודד.

מספר שנים לאחר אותה תקופה, פרסם 'אֶמיל זוֹלָה', אחד מהסופרים והעיתונאים הידועים במדינה, מכתב ארוך תחת הכותרת 'אני מאשים', בה הוא האשים את כל המערכת המשפטית והפוליטית באנטישמיות ובשנאה. פרסומו של המכתב גרם לתהודה וסערה רבה במדינה, עד שבעקבותיהם הוחלט לערוך לדרייפוס משפט חוזר בו הוא זוכה.

ה'אני מאשים' של יהדות צרפת, נכתב במגילת קינה והספד על ידי הגאון רבי דוד פְּלֶעֶרְאִי, בה הוא מקונן על אותם מקימי 'מהפכת כלי הנגינה', אשר מפשׁרותם בקיום מצוות החלו להכניס 'כלי נגינה' אל הקודש פנימה, ל"הנעים" את קול התפילה בליווי כינורות ונבלים, ושאר מיני עוגב.

מיעוט שבמיעוט מרבני הקהילות, אלו החרדים לדבר ה', ניהלו מלחמת מאסף על פרצה חמורה זו, בעיניהם הרואות למרחוק ידעו, שבפיצרה זו יכניסו בבא העת את כל שאר המרעין בישין, שאיבדו מבתי הכנסיות את שמם ל'טובד' טמפלים רפורמיים, אשר התפילה והקדושה רחוקים מהם הרבה יותר ממטחי קשת.

אחד הסממנים שנשארו עדיין מתקופת נפוליאון היתה ה'קוֹנְטִיסְטוֹאַר', הרבנות הצרפתית הרשמית, שאליה נתמנו 'רע-בנים' הבקיאים בשפת וחכמת צרפת, אך התורה והמצוות מהם וחלאה, ואילו ה'פתיחות' ה'מתירנות' הם לחם חוקם, ורע-בנים אלו דגלו ב'הנעמת התפילות בכלי נגינה', בתחילה רק בימי החלל, ולבסוף אף בשבתות וימים טובים רח"ל.

בכל רחבי צרפת נשארו בודדי בודדים שהתנגדו נחרצות למהפכה, קשה היה להם לשכנע את פשוטי העם שלא האליחו להבין את האסון שיש ב'תפילה מענינת ומגוונת', בדבר הרוע שיש בשינוי, שלצערינו הרב, כיום אנו רואים את ה'אודים העשנים' השדופים מכל זיק וקשר לתורה, שנשארו באחריתה.

בריה רבה לא היתה לשומרי משמרת התורה, לאותם 'בעלי בתים פשוטים' החדורים באמונה ומסירות לתורה ולמצוות, אלו ששמרו שבת כהלכתה, בלא להגיע לכל מיני היתרים מפוקפקים, ובצער רב נפרדו מאותם קהילות בהם נולדו וגדלו, ופתחו להם קהילות קודש נפרדות.

תוך זמן קצר נוכחו אותם משפחות לדעת, שהצילו את נפשם בפרישתם מאותן קהילות, הסממן הראשוני היה כלי הנגינה, אחריו ביטלו עוד כמה מנהגים חשובים, ולאחריהם חל כרסום עצום בחומות השבת, כשרות והצניעות, עד אשר ברוח הזמנים ביטלו את הטהרה, ושאר סמני היהדות. אחד מביטויי התקופה המתנוסס בבזיון ברחבי צרפת עד היום הזה, הוא סגנון בניית בתי הכנסיות שתחת הנהלת הקונטיסטואר, הדומים בבניינם לבתי טומאה, למנזרים וכנסיות.

יהודי 'טולוז' שעל נהר ה'גַ'רוֹן' אשר בחבל הררי 'הוֹט פִּירֶנֶאִי' הסמוכים לגבול עם ספרד, היו מאלה אשר במהפכת כלי הנגינה אבד סברם וסיכוים, הקהילה המקומית התדרדרה ורוחנית תחת הנהגתו הקלוקלת של רבם ה'דוקטור', שהיה סימן ותמרור עד היכן יהודי יכול להתדרדר, עד שנהיו לקהילה מתבוללת, ולאחת מהקהילות הרשומות תחת 'התארגנות הרפורמים הצרפתיים'.

בקהילה נוראה זו נולד 'לואי סאנטֶעמאלַאד', להוריו אשר פרקו מעצמם עול תורה ומצוות, וחיו והתנהגו כגויי הארצות, מלבד מצוה אחת אשר קיימו במסירות נפש, והיא מצוות 'כיבוד אב', שהחזיקו בביתם אם אביהם הקשיש ששמר תורה ומצוות, ודאגו עבורו לכל צרכיו והחזיקו בשבילו מטבחון קטן כשר בו בישלו את מזונותיו.

הסבא הקשיש, ר' קלונימוס סֶעלֶאִינְיקֶיִיד, הדעיף את התפילה ביחידות בביתו, מאשר התפילה ב'בית מועצת היהודים', שמו החדש של בית הכנסת ה"ל, לא היה לו שום קשר של קיימה עם ה'דור החדש', הוא ישב בבית ועסק בתורה ותפילה, כאשר אורחותיהם הקלקלות של בנו וכלתו היו לו כעשן לעיניו ולחולי לכל גופו, קולות חילולי השבת החרישו את אזניו, הכאיבו לו בכל פעם מחדש, אך ברירה אחרת לא היתה בידו, ולכך נאלץ לחיות עמם באותו בית.

לואי הקטן שנולד למציאות קשה זו, בבית שאין בו כלום מהיהדות, להורים שהתבוללות היא העבירה היחידה שהם לא עשו. אך בד בבד ינק מעט ריח של קדושה כשהיה הולך פעמים רבות לחדרונו הקטן של הסבא, לראותו בכל בוקר עטוף בבד לבן ענק עם פסים שחורים, כאשר קוביות שחורות קטנות על ראשו וזרועו, ורצועות צרות שחורות משתלשלים מהם, ובזמנים רבים מתנדנד מעל גבי ספר ישן, בוכה בכי תמרורים כשאותן בידו ספרון קטן.

כשגדל ו'גלה למקום לימודיו', אל האוניברסיטה היוקרתית ב'בורדו', החל להשתלם בלימודי הרפואה, שאליה הגה הרגש קשר רגשי, ללמוד בכדי לעזור לאחרים, וככל שלמד והחכים, ראה שמקצוע הרפאה הוא 'יִם גדול', בכל נושא יש עשרות תתי נושאים, לא שייך במציאות להשתלם בכל נושאי הרפואה, אפשר או להיות 'רופא משפחה או ילדים', רופא היודע מעט בכל תחום, אבל אין תחום אחד שהוא יודע באופן מושלם, או להיות רופא בתחום מוגדר, כמו 'כירורג א.א.ג.' או 'אורטופד ברך', שבאופן זה הוא יודע באופן מושלם יחסית את תחומו.

אותה התקופה, בכל פעם שהגיע לבית הוריו, הבחין שאחד מהספרים שסבו הקשיש מרבה להרהר עליו, הוא ספר הכתוב בכתב עברי, ומרוב בורותו חשב, שהיות ובספרות הרפואית מופיע רבות אודות קושיים של הקשישים להרדם, כנראה בשר בספר ההוא איזה שהוא 'ענין סגולי' או שהוא עשוי מחומר מיוחד הגורם שינה לישובים על ידו.

באחד הפעמים לקח לואי עמו את הספר לאוניברסיטה, ופנה שם לאחד מה'מלומדים הבכירים' בתחום חקר השינה, שגם הוא בקי בשפות וכתבים רבים, והביא לפניו את הספר, כאשר הוא מספר לו את מיוחדותו של הספר, שכאשי לחקור ולבדוק מה יש בו, אולי ניתן יהיה להוכיח מדעית על קיומו של חומר מסוים הגורם לשינה, ובכך להביא לתועלת רבה עבור כל המתקשים בשינה.

כשהחל המלומד לעיין בספר, החל לחייך ואמר ללואי, זה ספר של יהודים, קוראים לו 'חומש עם פרש"י', וכנראה סבך הקשיש הינו יהודי, ואצל היהודים נוהגים ללמוד עד שנרדמים, ידוע אצל כל חוקרי השינה בעולם, שאצל יהודים, הלימוד בספרים, במיוחד באלו הגדולים הנקראים 'תלמוד', גורם להרדמות מהירה וקלה.

לואי החליט, שהיות והוא סובל פעמים רבות מקשיים בהרדמות, לכך הוא מעוניין לרכוש ספר דוגמתו המתורגם לצרפתית, ואולי גם הוא יצליח להרדם על הספר כסבו הקשיש, אך לאחר ורכש את הספר והחל לקרוא בו, ראה שהספר מאוד מעניין, ובמקום להרדם עליו, מצא את עצמו מעיין בו שעות רבות.

ככל שהמשיך בקריאה בספר, הבחין שיש בו חכמה רבה עד מאוד, ולכך באחד הפעמים שנסע לבית אביו, כנכס לסבו הקשיש וביקש ממנו אם יוכל להסביר לו מעט בספר.

לשמחתו של ר' קלונימוס לא היה גבול, ליבו התרונן מרוב נחת, הנה נכדו שכבר חשב שיהא כגוי גמור מתעניין בלימוד חומש עם פירוש רש"י, ובכל פעם שלואי ביקש, למד עמו הסב והסביר לו, כאשר יחד עם ההסברים, חידד בליבו את האמונה בבורא עולמים, ואת חובתו של יהודי בעולם.

במשך הזמן לימדו הסב 'כתב עברי' כך שיכל כבר להתחיל ללמוד מ'חומש' אמיתי, כמו אותו חומש אותנטי שהסבא נרדם עליו, וכך למדו פסוק אחר פסוק, פרשה אחר פרשה, עד שסיימו יחדיו את כל חומש בראשית, אך למרות שמחתם הגדולה לגמרה של חומש, הם לא יכלו לערוך סיום, כדי שדבר לימודיהם המשותפים לא יגיעו לידיעת הורי לואי, שוודאי יִמנעו ממנו.

ר' קלונימוס סיפר ללואי, שמלבד חכמת התורה העצומה שיש בפרש"י, הוא רואה בו כרבו המובהק, אשר בכל פעם שהוא עומד בפני פרשת דרכים, ואין בידו אפשרות לשאול גדול בתורה, כפי המצב בעשרות השנים האחרונות, פונה הוא אל הפרשה ופרש"י, לומדה היטב, וכמעט תמיד מצליח להגיע להכרעה ברורה ונכונה.

לואי התקדם הרבה בלימודו בתורה הקדושה, הוא כבר הגיע לדרגה שיכל ללמוד בחומש לבד, ובאחת מנסיעותיו לאוניברסיטה, העניק לו הסב במתנה את אותו החומש הישן נושן, שרק שנה קודם לכן גנבו ממנו ל'מטרת מחקר'.

כשעברו שנות לימודיו הראשונות וכבר הגיע סמוך לאותה פרשת דרכים בה עליו להחליט באיזה התמחות הוא בוחר, התלבט לואי קשות מה הטוב ביותר עבורו, ולאחר שנתייעץ בסבו, החליט ללמוד את הפרשה שבה אחז, ועל פיה הגיע להכרעה שעליו להעדיף התמחות בתחום מוגדר ביותר.

תחום 'כירורגיה' שבה את ליבו, בידיו של הרופא להביא מזור ורפואה לחולה על ידי שהוא חותך ותופר, מתקן ומסדר, והיות ותמיד אהב ילדים קטנים, גם מחמת שלא היו לו כלל אחים, לכך בחר במקצוע 'כירורגיה חלל הבטן ילדים'.

ככל שתקדם בלימוד הרפואה, והשקיע כוחות רבים להגיע להצלחה, כך השקיע את כל עיתותיו הפנויות בלימוד החומש עם רש"י, ולאחרונה, בעצת סבו, הוסיף ללימודיו את ספר החינוך, המבאר את טעמי המצוה וסודותיהם, כך שבסיומם של שנתיים נוספות, זכה לסיים את כל החמשה חומשי תורה עם פרש"י, ואת ספר החינוך.

כעת ראה הסב שבליבו של לואי כבר סלולה הדרך לקיום מצוות, ולכך הציע בפניו להתחיל בלימוד ספר 'קיצור שולחן ערוך', לידע את הדרך אשר ילך בה והמעשה אשר יעשה.

בסיומם של לימודי הרפואה, ובהתחלת ההתמחות המעשית בבתי החולים, היה לואי כבר יהודי כשר לכל דבר, הוא הקפיד על קלה כחמורה, ואף קבע עיתים לתורה, לשמחתו הרבה של הסב הישיש, שזכה לנחת באחרית ימיו.

שאלות רבות בהלכה התעוררו ללואי במהלך עבודתו, במיוחד בשבתות ומועדים שגם בהם היה עליו לעמוד על משמרתו, לטפל בחולים שרובם המוחלט אינם בני ברית, כל שאלותיו הפנה לר' יששכר רֶעלִיג'עֶרבֶּינְגֶר, רבה של הקהילה החרדית הסמוכה לבית החולים, שאליו הוא נִקשר וקיבל ממנו ככל אשר אמר.

לואי, שהפך את שמו לשלמה, במהלך אותם השנים נישא לאחת מבנות צרפת, אף שהיא הכירה את בוראה וכור מחצבה בדרך שזימנו בידה, וזכה ללידת בנו בכורו, כאשר הסב הקשיש זכה לשמש כסנדק, ורבו המובהק נתכבד בברכות.

לאחר שסיים את שנות התמחותו, וקיבל את רשיון הרפואה, הבין והרגיש שמקצועו המיוחד הוא פתח לשאלות רבות ונסיונות עצומים, ובהתייעצות עם בני ביתו הלך לשאול בדעת מורו ורבו, האם לעלות לארץ ישראל, בה לכאורה הנסיונות מסוגים אלו פחותים, וזאת מלבד המצוות הרבות שניתן לקיים בה, המצרפים לקדושתה המיוחדת ולסגולותיה, וכשנענה בחיוב, לך אראה.

בסייעתא דשמיא מצא שלמה מקום מגורים באיזור חרדי מתפתח, בישוב 'גולות עליות', אשר בו מרוכזים עולים מצרפת, ומסודרים בו שיעורי תורה בשפה הצרפתית, וגם מקום עבודה מסודר, בבית החולים 'רפואה שלימה', מלבד שעות קבלת קהל בקופות החולים בשכונות החרדיות.

במגדת עבודתו, שמח לראות שחלק נכבד מן הרופאים המקבלים קהל בסניפי הקופות בישובים החרדיים, הינם שומרי תורה ומצוות, ואף יש בהם מאותם החרדים לדבר ה', הקובעים עתים לתורה ומגדלים את בניהם לתורה ולמעשים טובים.

ד"ר שלמה קיבל קהל אחת לשבועיים במספר סניפים מרכזיים, כאשר הזקוקים לדעתו המקצועית בתחום 'כירורגיה חלל הבטן ילדים', פנו אליו, והוא השתדל לעזור ולסייע ככל שידיע ויכל.

דבר מעניין אחד הרגיש ד"ר שלמה בעבודתו בציבור שלנו, שכאשר באים לפני רופא שומר תורה ומצוות, הלבוש כבן תורה, שוכחים שהם אינם יושבים לפני מורה הוראה, ושואלים לדעתו גם בעניני הלכות המסורים לרבנים שקנו את התורה בעמלם ויגיעם הרב, ובמסורת מרבותיהם.

באחד מפגישותיו עם חבר הרופאים החרדיים, העלה בפניהם את העניין, ונדהם לשמוע מהרופאים, שחלקם אכן עוסים על עצמם איצטליתא דרבנן, ומשיבים לחולים הכרעות בהלכה, ולפעמים אף בהלכות קשות וחמורות, כחייבי סקילה באיסורי שבת וחייבי כריתות באיסורי יום הכיפורים.

כשראה ד"ר שלמה שכן הם פני הדברים, חשב בדעתו שאם הוא רוצה להגיע לתועלת, עליו לשים לב לנעשה, ולאחר שימצא ברשותו דוגמאות וראיות, הוא יוכל בקלות יותר להסביר את דבריו, ואולי יתקבלו הדברים באזניו השומעים.

כבר למחרת באו לפניו שני דוגמאות, הראשונה, כאשר שמע את ד"ר גד מאור לאחד מהחולים הסובל מ'צרבת', שעצה טובה היא לשתות חלב, ויחד עם זה נטל לעצמו סמכות תורנית כשהוסיף ואמר לו, שגם כאשר אתה בשרי, היות ומצבך הוא כחולה שאין בו סכנה, מותר לך לכתחילה לשתות חלב כמחצית השעה לאחר סיום הארוחה הבשרית.

הדוגמא השניה היתה, כאשר שמע את ד"ר יונה אומר לאחד מהחולים, שלמרות שבבדיקתו הוא לא מצאם מחשידים, בכל זאת הוא ממליץ להם לעשות טיפול במכשיר אינהלציה בארבעת הימים הקרובים, יום חמישי, יום ששי, שב"ק יום ראשון, והוסיף ו'פסק' לו הרופא, אל תשכח לעשות כפי שצוות לגבי שבת, ואף אם המכשיר כבה, מותר לך להפילו בשינוי.

לבו של ד"ר שלמה רתח מזעם, הרי אותם שני רופאים, ד"ר גד וד"ר יונה, למרות היותם רופאי משפחה שנים רבות, לעולם לא יסכימו לבדוק ילדים, כאשר טענתם הניצחת והנוצחת בפיהם, שהם אינם רופאי ילדים, ולא יתכן שרופא משפחה יקח על עצמו את האחריות לבדוק ילדים. אך את האחריות לפסוק בעניני הלכה, מהיכן הם לוקחים, וכי ד"ר גד למד הלכות בשר וחלב בעומק העיון, וכי ד"ר יונה יודע מהו חומרתו של איסור דרבנן אחד, כמה חמורה מלאכה עשויה בשינוי.

פעולתו הראשונה שעשה בענין היתה, להזמין שלט בו נכתב, "כשם שאיני עונה בדברים שאינם תחת התמחותי הרפואית, כך איני עונה על שאלות בעניני הלכה ופסיקה, ועל כל אחד לשאול את רב", ובכל המקומות שבהם קיבל קהל, תלה את השלט במקום בולט.

בהתקדב ימי הדין והרחמים, הבחין ד"ר שלמה, שבעניני 'הלכות יום הכיפורים' מרגישים רבים מעמיתיו הרופאים, שהם מהדיינים המסורים לרופאים בלבד, הם שכחו לתקופה את תפקידם העיקרי כרופאים, ועטו על עצמם איצטלא דרבנן, לכל חולה שנכנס לשאול בענייני, מיד הוסיפו ו'פסקו', 'לך מותר לצום', ואילו לאחרים 'פסקו', 'לך אסור לצום', אותם רופאים שלגבי הכשרתם כרופאים, שעליהם היה ללמוד את המקצוע ביסודיות במשך שבע שנים, ולאחריהם עוד ארבע שנים את התמחות, ורק אז בקושי הוכשרו לרופאים, ואילו הכשרתם כ'רבנים פוסקים' היא מלימוד של שעה ושתים במשך היום, ובמקרה הטוב למדו ברירפוף 'הלכות חולה יום הכיפורים' ב'משנה ברורה", ובמקרים אחרים רק ב'קיצור שולחן ערוך', או בכל 'קיצור' אחר, ובמקרה הגרוע, אף סומכים על זכרונם.

באותה שעה נזכר ד"ר שלמה על מה שלימדו מורו ורבו, שכאשר לפעמים מתעוררת שאלה בהלכות רפואה, פעמים רבות הרופא לא יודע מה חומרתה הנוראה של איסורי מלאכה בשבת ואיסורי אכילה ביום הכיפורים, ואילו לפעמים הרב לא יודע עד כמה המחלה מסוכנת, לכך הולכים לרופא שעל פי שנות לימודו הרבים והתמחותו, יגדיר את רמת הסיכון בדבר, ועם מידע זה הולכים לרב, שישקול את הדברים בפלס התורה הרבה שלמד בקדושה ובטהרה, בעמל וביגיעה, וע"פ מה שקיבל מרבותיו, וכך יבוא להכריע את ההלכה, וחלילה חלילה לרופא, ובמיוחד השומר תורה ומצוות, אף הקובע עיתים רבים לתורה, להכריע ולפסוק בדבר, אחרת הוא נכלל במאמר חז"ל, 'טוב שברופאים לגיהנום'.

אחד מתכונות הנפש שד"ר שלמה ניחון בהם, היה שכאשר הגיע למסקנה שיש דבר הטעון תיקון ובידיו לתקנו, היה שוקד על תקנתו בכל כוחותיו, וכל יודעיו ומכיריו היו יכולים להעיד, שהנהגתו היתה לשם דבר, שכל פריקט שנמסר לידיו, אם זה טיפול בחולה מסוים, או מחקר רפואי, אם כל דבר אחר, לא יעזבו עד אשר יבוא על סיפוקו בסיומו המלא על הצד היותר טוב, ומשום כך ערך ד"ר שלמה 'מסיבת סוף שנה' לכל הרופאים שומרי התורה והמצוות, במטרה ללבן ולתקן ענין חמור זה.

במסיבת הרופאים העלה ד"ר שלמה את השאלה המתבקשת, מדוע אותו רופא הכועס מאוד על כל אחד שאינו רופא המביע דעות בעניני רפואה, וגם מבין שהוא לא יכול לענות לשאלות ולטפל בתחום רפואי שאינו התמחותו, ואחד מהחוקים וכללי הרפואה, שאסור לרופא להביע את דעתו כרופא, בתחום שאינו מתמחה בו, ואם יתבע בעבירה זו, מלבד שיקנס בקנס כספי גדול, יתכן וישללו לו את רשיונו כרופא. בכל זאת, כאשר הדבר מגיע ל'פסקי הלכות' סבור ובטוח הוא שבזה התמחותו ומקצועו, זו הבקעה שהניחו לו.

בכדי לחדד את הדברים, הוסיף ד"ר שלמה ואמר, האם גם בהלכות 'ארבעת המינים' אנו חושבים שבכוחינו לפסוק, או שאת האתרוג שלנו הראנו לרב בית הכנסת את השכונה, אם כוחנו כה גדול בתורה, אולי נתחיל אף 'לחלק ברכות'. ד"ר שלמה סיים את דבריו באומרו, ודאי שהיו רבנים שגם היו רופאים, הם היו רבנים שגם למדו רפואה, לא רופא שגם למד, ולכן, אף אם נמצא בינינו רופא, שלמד את כל השולחן ערוך אף שהם נושאי כלים, ואף נבחן 'דרשו' ב'קנין הלכה', כל עוד שהתורה אינה 'עיסוקו' אלא רפואה, הסברה הפשוטה אומרת שאסור לו לפסוק בהלכה, אלא רק לעורר את השאלות ולהפנות את השואל לרב.

לשמע הדברים פרצה סערה רבתית בין ציבור הרופאים, כאשר חלקם מביעים את עמדתם ותפקידם, וחלקם האחר מרגישים כ'שופטי בב"ץ', ש'הכל שפיט', ולהם, ורק להם זכות ה'פסיקה', ובדמיונותיהם הרבים, בהכרעתם ב'הלכה' הם מצילים את העולם.

את המנה הבאה שהוגשה, רוב הרופאים כבר לא אכלו, לחלקם הגדול קשה היה להודות, שלמרות שברפואה, לדעתם, פעמים רבות הם מביעים יותר מרבנים, אך בהלכה הם אינם מביעים מאומה, זכות ה'פסיקה' נתונה אך ורק לרבנים העמלים כל ימיהם אך ורק בתורה בקדושה ובטהרה, ופעמים רבות מתוך עוני ודוחק, שמהם תצא תורה והוראה.

בסיומה של ה'מסיבה', ניגשו כמה רופאים לד"ר שלמה ושאלוהו, תמיד ידענו שכל דבר שאתה לוקח על עצמך, אתה עושהו על הסוף, אך כרופא העמוס בעבודה רבה עד מאוד, מדוע לקחת על עצמך פרויקט גדול זה, שעל כל רופא וחולה, מטפל ומטופל, לדעת שאין לרופא ומטפל את הסמכות להביע דעתו בעניני הלכה ופסיקה, מה נהיית כזה קיצוני, הרי לא נולדת ב'מאה שערים' ולא גדלת ב'רשב"ם' שבבני ברק.

השיב ד"ר שלמה ואמר, האמת היא, שעיקר התקדמותי לה' לתורה ולמצוות, היה על ידי לימוד החומש עם פרש"י, ודברי רש"י היו נר לרגלי בכל מקרה בו לא יכלתי לשאול ולברר אצל רב, ואחד מהמקומות שרש"י כותב בפרשת שמות, היו נר לרגלי כבר מאז שבחרתי לעצמי את התמחותי ב'כירורגיה חלל הבטן ילדים', זו היתה סיבתי, ומרש"י זה למדתי גם בענין זה.

בכל מצב ותקופה סבלו היהודים, ובמיוחד בזמני מהפכות, שדמם הופקר כמים, אך ביותר לשמצה לשמצה ליהודים מהפכתו של נפוליאון, למרות שנפוליאון דגל ב'שוויון זכויות' לכל היהודים, והפסקת הפגיעה בהם באופן רשמי, בכל זאת פגעה בהם המהפכה ביותר, האומה שעמדה כחומה בצורה בן בדרידפות ובשחיטות, בגירושים ובעיניים, שכמעט ולא נשמע בהיסטוריה הקשה של עם ישראל על 'מומרים' ו'מחללי שבתות', נפלה כמעט שדודה למרגלות המהפכה, שבשיוון הזכויות גזלו את נפשות הצאן, ניתקו אותם מורשת 'שאל אביך ויגדך, זקניך ויאמרו לך', ממקור מים חיים, עד שלדאבוננו הרב אבדו מאתנו רבבות עמך בית ישראל, ויותר מאשר הרעו לנו רודפי היהדות בכל שנות דור, הרע לנו שלטונו של נפוליאון עם 'זכויות היתר' שהעניק ליהודים.

אחת המהפכות שפגעו ביהודי צרפת באופן הקשה ביותר, לא מוזכרת ב'דברי הימים', כמעט שלא הבחינו בה 'כותבי העתים', אך תוצאותיה ניכרים עד היום, בכל אותם מתבוללים 'אינטלקטואלים' המרובים במדינה זו, בשכבת הפרופסורה הנגועה בחוליינים מטורפת בשנאה עצמית ושנאת ישראל, המשמיצים בכל הזדמנות את העם היושב בציון, ומצדדים באופן חד צדדי לטובת אותם רוצחים שפלים השולחים אש וגפרית על רבבות יושבי ארץ הקודש.

מהפכת 'כלי הנגינה' שהחלה וקמה תוך תקופה קצרה, היא זאת שגרמה לנתק המוחלט בין רבבות שומרי תורה ומצוות לאביהם שבשמים, בהפסקת קיום המצוות והמשכיותן של בני אברהם יצחק ויעקב כאומה היהודית.

היה זה קצת לאחר עלילות 'משפט דרייפוס', שהעלילו על יהודי מתבולל, רח"ל, שהיה קצין בכיר בצבא הצרפתי, שהעביר מידע לארץ האויבים, גלרמניה. באותו העת שטף גל גדול של אנטישמיות את כל המדינה, יהודים הוכו בכל מקום, ובמיוחד בעת סיומו של משפטו, בו הוכרז כבוגד, קרעו את דגרותיו הצבאיים ושברו את חרבו, והגלוהו לאי בודד.

מספר שנים לאחר אותה תקופה, פרסם 'אֶמיל זוֹלָה', אחד מהסופרים והעיתונאים הידועים במדינה, מכתב ארוך תחת הכותרת 'אני מאשים', בה הוא האשים את כל המערכת המשפטית והפוליטית באנטישמיות ובשנאה. פרסומו של המכתב גרם לתהודה וסערה רבה במדינה, עד שבעקבותיהם הוחלט לערוך לדרייפוס משפט חוזר בו הוא זוכה.

ה'אני מאשים' של יהדות צרפת, נכתב במגילת קינה והספד על ידי הגאון רבי דוד פְּלֶעֶרְאִי, בה הוא מקונן על אותם מקימי 'מהפכת כלי הנגינה', אשר מפשׁרותם בקיום מצוות החלו להכניס 'כלי נגינה' אל הקודש פנימה, ל"הנעים" את קול התפילה בליווי כינורות ונבלים, ושאר מיני עוגב.

מיעוט שבמיעוט מרבני הקהילות, אלו החרדים לדבר ה', ניהלו מלחמת מאסף על פרצה חמורה זו, בעיניהם הרואות למרחוק ידעו, שבפיצרה זו יכניסו בבא העת את כל שאר המרעין בישין, שאיבדו מבתי הכנסיות את שמם ל'טובד' טמפלים רפורמיים, אשר התפילה והקדושה רחוקים מהם הרבה יותר ממטחי קשת.

אחד הסממנים שנשארו עדיין מתקופת נפוליאון היתה ה'קוֹנְטִיסְטוֹאַר', הרבנות הצרפתית הרשמית, שאליה נתמנו 'רע-בנים' הבקיאים בשפת וחכמת צרפת, אך התורה והמצוות מהם וחלאה, ואילו ה'פתיחות' ה'מתירנות' הם לחם חוקם, ורע-בנים אלו דגלו ב'הנעמת התפילות בכלי נגינה', בתחילה רק בימי החלל, ולבסוף אף בשבתות וימים טובים רח"ל.

בכל רחבי צרפת נשארו בודדי בודדים שהתנגדו נחרצות למהפכה, קשה היה להם לשכנע את פשוטי העם שלא האליחו להבין את האסון שיש ב'תפילה מענינת ומגוונת', בדבר הרוע שיש בשינוי, שלצערינו הרב, כיום אנו רואים את ה'אודים העשנים' השדופים מכל זיק וקשר לתורה, שנשארו באחריתה.

בריה רבה לא היתה לשומרי משמרת התורה, לאותם 'בעלי בתים פשוטים' החדורים באמונה ומסירות לתורה ולמצוות, אלו ששמרו שבת כהלכתה, בלא להגיע לכל מיני היתרים מפוקפקים, ובצער רב נפרדו מאותם קהילות בהם נולדו וגדלו, ופתחו להם קהילות קודש נפרדות.

תוך זמן קצר נוכחו אותם משפחות לדעת, שהצילו את נפשם בפרישתם מאותן קהילות, הסממן הראשוני היה כלי הנגינה, אחריו ביטלו עוד כמה מנהגים חשובים, ולאחריהם חל כרסום עצום בחומות השבת, כשרות והצניעות, עד אשר ברוח הזמנים ביטלו את הטהרה, ושאר סמני היהדות. אחד מביטויי התקופה המתנוסס בבזיון ברחבי צרפת עד היום הזה, הוא סגנון בניית בתי הכנסיות שתחת הנהלת הקונטיסטואר, הדומים בבניינם לבתי טומאה, למנזרים וכנסיות.

יהודי 'טולוז' שעל נהר ה'גַ'רוֹן' אשר בחבל הררי 'הוֹט פִּירֶנֶאִי' הסמוכים לגבול עם ספרד, היו מאלה אשר במהפכת כלי הנגינה אבד סברם וסיכוים, הקהילה המקומית התדרדרה ורוחנית תחת הנהגתו הקלוקלת של רבם ה'דוקטור', שהיה סימן ותמרור עד היכן יהודי יכול להתדרדר, עד שנהיו לקהילה מתבוללת, ולאחת מהקהילות הרשומות תחת 'התארגנות הרפורמים הצרפתיים'.

בקהילה נוראה זו נולד 'לואי סאנטֶעמאלַאד', להוריו אשר פרקו מעצמם עול תורה ומצוות, וחיו והתנהגו כגויי הארצות, מלבד מצוה אחת אשר קיימו במסירות נפש, והיא מצוות 'כיבוד אב', שהחזיקו בביתם אם אביהם הקשיש ששמר תורה ומצוות, ודאגו עבורו לכל צרכיו והחזיקו בשבילו מטבחון קטן כשר בו בישלו את מזונותיו.

הסבא הקשיש, ר' קלונימוס סֶעלֶאִינְיקֶיִיד, הדעיף את התפילה ביחידות בביתו, מאשר התפילה ב'בית מועצת היהודים', שמו החדש של בית הכנסת ה"ל, לא היה לו שום קשר של קיימה עם ה'דור החדש', הוא ישב בבית ועסק בתורה ותפילה, כאשר אורחותיהם הקלקלות של בנו וכלתו היו לו כעשן לעיניו ולחולי לכל גופו, קולות חילולי השבת החרישו את אזניו, הכאיבו לו בכל פעם מחדש, אך ברירה אחרת לא היתה בידו, ולכך נאלץ לחיות עמם באותו בית.

לואי הקטן שנולד למציאות קשה זו, בבית שאין בו כלום מהיהדות, להורים שהתבוללות היא העבירה היחידה שהם לא עשו. אך בד בבד ינק מעט ריח של קדושה כשהיה הולך פעמים רבות לחדרונו הקטן של הסבא, לראותו בכל בוקר עטוף בבד לבן ענק עם פסים שחורים, כאשר קוביות שחורות קטנות על ראשו וזרועו, ורצועות צרות שחורות משתלשלים מהם, ובזמנים רבים מתנדנד מעל גבי ספר ישן, בוכה בכי תמרורים כשאותן בידו ספרון קטן.

כשגדל ו'גלה למקום לימודיו', אל האוניברסיטה היוקרתית ב'בורדו', החל להשתלם בלימודי הרפואה, שאליה הגה הרגש קשר רגשי, ללמוד בכדי לעזור לאחרים, וככל שלמד והחכים, ראה שמקצוע הרפאה הוא 'יִם גדול',

השאלה היא: מהו היסוד שד"ר שלמה לקח מפרשתינו עפרש"י, שהיווה לו כהגדרה לאורח חייו?

תשובה ל"סיפור ושאלה בצידו" משבוע שעבר:

בתשובה לשאלה, מנין בפרשתינו עפרש"י הגיע ר' ירמיה לסגולה, אודות יהודי גביר אשר יש לו כל הזמן טרדות של סידורים ונסיעות שמכבידים עליו מאוד, וככל שנסה להמלט מהם אינו מצליח, שיקבל על עצמו לברכו חולים ובני משפחותיהם מביתם לבית החולים וחזרה, ובזכות מצוה זו ימלט מכל הטרדות והסידורים שיש לו כל הימים. ר' ירמיה הגיע לסגולה זו, שהבלתו של אותו יהודי תהיה על ידי שיעסוק בלסוע הלוך ושוב, אך במקום לסידורים שמכלים את רוגע נפשו וגורמים לו מתחים רבים, יעסוק בלנסוע לדבר מצוה, ומלבד מה שהמצוה תגן עליו מכל דבר רע, היא עוד תוסיף לו סיפוק רוחני רב, וזאת מדברי רש"י מ"ט ז', עה"פ, "ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה אחלקם בעיקב ואפיצם בשיראל", ובאבר רש"ר